

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ**

КУРСОВА РОБОТА

по предмету Планування розвитку територіальних громад
на тему:

**«Пріоритетні напрями реформування об'єднаних територіальних
громад»**

Студента 3 курсу, АПУА групи
Спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Слободянюк Ірини Володимирівни

Керівник: Климчук Олександр Васильович

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

_____ (_____)
Підпис Прізвище та ініціали

_____ (_____)
Підпис Прізвище та ініціали

Вінниця – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Територіальна громада як суб'єкт регулювання територіального розвитку	
Ошибка! Закладка не определена.	
1.2. Інституційні засади розвитку об'єднаних територіальних громад	Ошибка!
Закладка не определена.	
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Оцінка практики формування об'єднаних територіальних громад.....	Ошибка!
Закладка не определена.	
2.2. Фінансово-економічні механізми регулювання розвитку територіальних громад.....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	Ошибка! Закладка не определена.
3.1. Забезпечення добробуту територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ.....	6
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	8

ВСТУП

У світлі сучасних реформ недостатня вивченість територіальних громад як інтегрованих та системно-організуючих утворень, органічної єдності їхніх жителів потребує розгляду еволюційних засад, структури, функцій, ресурсів, механізму управління й самоврядування на основі системного підходу. У методологічному аспекті важливими є теоретична ідентифікація та з'ясування їхніх системних характеристик.

В умовах демократизації суспільних відносин забезпечення добробуту територіальних громад є критеріальною ознакою успішності адміністративно-фінансової децентралізації та політики регіонального розвитку. У цьому контексті зміни в підходах до функціонування бюджетних механізмів мають неодмінно спрямовуватись на забезпечення високої якості та рівня життя населення територіальних громад незалежно від місця проживання, сприяти територіальній згуртованості, ефективному формуванню та використанню їхнього ендогенного потенціалу.

Водночас сучасні тенденції формування, розподілу та використання бюджетних ресурсів на місцевому рівні вказують на наявність проблем, пов'язаних з неоднаковими підходами до фінансування функцій територіальних громад, відволіканням ресурсів на забезпечення делегованих повноважень та їхньою нестачею для належного фінансування публічних послуг високої якості, що не дає змоги забезпечити добробут незалежно від місця проживання. Вказані проблеми, зумовлені низькою дієвістю бюджетних механізмів, поглиблюються з огляду на значну нерівномірність людського та фінансово-економічного потенціалу територіальних громад. Як наслідок, позитивні результати здійснюваних реформ супроводжуються поглибленням як міжрегіональних, так і внутрішньо-регіональних диспропорцій соціально-економічного розвитку, що в перспективі може спричинити розширення ареалів депресивності й звуження економічного простору регіонів за рахунок усунення слабких територіальних громад зі системи соціально-економічних взаємодій.

Питаннями функціонування ОТГ займалися такі науковці, як Л.Беновська [2], Г.Горіна [6], І. Гринчишин [7], Ю. Іванов, О. Іванова [15], В. Кравців [18], А. Мокій [20], Н. Спасів [29] та ін. Зокрема, Л.Беновська розглядає понятійно-термінологічний апарат територіальних громад з виділенням територіального, соціологічного, публічно-правового і системного підходів. І. Гринчишин визначила параметри спроможності територіальної громади за суб'єктною приналежністю, елементами функціональної спроможності та критеріальними ознаками досягнення спроможності. Н. Спасів дослідила наукові підходи щодо дефінітивної характеристики об'єднаних територіальних громад. Дослідження Ю. Іванова та О. Іванової присвячено актуальним питанням проблем і викликів розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації та пандемії. Науковці А. Мокій та співавтори розкрили напрями підвищення ефективності інституціонального забезпечення інноваційного розвитку територіальних громад України. Проте в умовах мінливого зовнішнього середовища та постійного удосконалення чинного законодавства щодо функціонування територіальних громад постає питання визначення напрямів реформування їх діяльності.

Мета і завдання дослідження. Метою курсової роботи є розвиток теоретико-методичних й практичних положень щодо реформування об'єднаних територіальних громад.

Виходячи із мети поставлені наступні завдання дослідження:

- визначити сутність та риси територіальної громади;
- дослідити інституційні засади функціонування територіальних громад;
- надати загальну характеристику практиці формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ);
- проаналізувати фінансово-економічні механізми регулювання розвитку територіальних громад
- сформулювати напрями реформування ОТГ.

Об'єкт дослідження – це процес функціонування об'єднаних територіальних громад.

Предмет дослідження – система відносин з приводу створення та реформування об'єднаних територіальних громад.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано наступні методи: спостереження, порівняння, абстрагування, аналіз та синтез, узагальнення, систематизація, метод класифікації, монографічний метод - при визначенні сутності та рис ОТГ; вимірювання, аналіз – при аналізі практики формування ОТГ; систематизації, комплексний підхід – при виявленні напрямів реформування ОТГ.

Інформаційна база. Інформаційною базою дослідження виступають наукові праці дослідників, які присвячені діяльності ОТГ, статистична інформація щодо функціонування ОТГ.

Структура та обсяг дослідження. Курсова робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 32 найменувань. Загальний обсяг курсової роботи становить 33 сторінки.

ВИСНОВКИ

Таким чином, на підставі здійсненого у курсовій роботі дослідження варто зробити наступні узагальнення та висновки:

1. У світлі сучасних реформ і потреби в дослідженні територіальних громад як інтегрованих утворень та єдності їхніх жителів розглянуто еволюційні засади, структуру, функції, ресурси, механізми управління й самоврядування на основі системного підходу. Ідентифікація системних характеристик територіальної громади дала змогу окреслити її як згуртовану, територіально означену спільноту жителів, які, поділяючи спільні цінності та володіючи спільними ресурсами, беруть участь у реалізації функцій місцевого самоврядування, здійснюють спільні дії щодо забезпечення добробуту громади.

2. Нормативно-правове підґрунтя сутності терміну «територіальна громада» закріплено в Конституції України, Законі України «Про місцеве самоврядування», Законопроекті «Про засади адміністративно-територіального устрою України».

3. В умовах обмежених фінансових ресурсів бюджету територіальної громади соціальні послуги майже не фінансуються та не надаються, оскільки із делегованих їх передали на фінансування за рахунок власних повноважень. Вдосконалення бюджетних механізмів забезпечення добробуту територіальних громад як концептуальний напрям на засадах досягнення високої якості життя та людського розвитку потребує бюджетного інструментарію, уникнення непродуктивних та нерезультативних бюджетних витрат, територіальної та просторової згуртованості з урахуванням рівня добробуту територіальних громад.

4. Запропоновано концептуальні засади забезпечення добробуту територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації в основу якої покладено такі пріоритетні напрями забезпечення добробуту територіальних громад: формування організаційно-економічних та фінансових засад забезпечення добробуту територіальних громад; вдосконалення інструментарію бюджетних механізмів; стимулювання жителів територіальної

громади до власного забезпечення добробуту; інтенсифікація місцевого економічного розвитку через активізацію ендогенного потенціалу.

5. Обґрунтовано потребу та розроблено організаційні засади впровадження бюджетних програм, які дають змогу встановити відповідність використання бюджетних ресурсів досягнутому рівню добробуту порівняно з іншими територіальними громадами; створити можливість коригування бюджетної політики з урахуванням досягнутого рівня добробуту територіальних громад; використовувати їх як індикативний інструмент з метою підвищення ефективності функціонування бюджетних механізмів; здійснювати порівняння досягнутого рівня добробуту територіальної громади в розрізі основних функцій; проводити комплексне оцінювання досягнутих результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська Т. М. Державна політика розвитку територіальних громад: зміст і основні підходи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 71- 74.
2. Бенюк Л. Я. Територіальна громада як суб'єкт регулювання розвитку територій: теоретичні аспекти. *Регіональна економіка*. 2018. №1. С. 30– 39.
3. Бобровника Д. Глобалістичний потенціал територіальної громади: теоретичні підходи до визначення. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/14> (дата звернення: 02.11.2022)
4. Буряченко А. Є., Філімошкіна І. О. Фіскальна децентралізація та фінансова спроможність місцевого самоврядування в Україні. *Фінанси України*. 2018. №5. С. 56–68.
5. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 07.11.2022).
6. Горіна Г. О. Фактори формування просторової поляризації соціально-економічного розвитку регіонів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 4. Т. 1. С. 187–191.
7. Гринчишин І. М. Концепція добробуту територіальних громад: теоретично-еволюційний дискурс. *Моделювання регіональної економіки*. 2019. № 2. С. 130–139
8. Гринчишин І. М. Соціально-економічна диференціація територіальних громад в умовах формування нової політики регіонального розвитку. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 4(144). С. 36–42
9. Громада територіальна. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015. 816 с.
10. Дем'янишин В. Лободіна З. Концептуальні засади бюджетного механізму соціально-економічного розвитку держави. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. Вип. 1 (83). С. 77–88.

11. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу: аналітична доповідь / Жаліло Я.А., Шевченко О.В., Романова В.В. та ін. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2019. 115 с.
12. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 03.11.2022).
13. Економічна ефективність vs соціальна справедливість: пріоритети розвитку України на етапі подолання кризи: колективна монографія / НАН України, Секція суспільних і гуманітарних наук. Київ, 2019. 350 с.
14. Законопроект. Про засади адміністративно-територіального устрою. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67986 (дата звернення: 03.11.2022).
15. Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю. Коронавірус проти децентралізації: ризики та виклики розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах пандемії. *Проблеми економіки*. 2020. №2. С. 209–215.
16. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
17. Котенко Я. Локальна ідентичність як умова розвитку об'єднаних територіальних громад. Київ: ІКЦ «Легальний статус», 2016. С. 8–9.
18. Кравців В. С., Жук П. В. Реформа адміністративно-територіального устрою: результати, проблеми, подальші дії. *Стратегічна панорама*. 2016. № 2. С. 104-112.
19. Лисяк Л. В., Сальникова Т. В. Напрями вдосконалення бюджетної політики України в умовах децентралізації. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2017. № 2 (58). С. 42–56.
20. Мокій А. І., Павліха Н. В., Наumenко Н. С., Дацко О. І. Інституціональне забезпечення інноваційного розвитку територіальних громад України. *Регіональна економіка*. 2018. № 4. С.17–27.
21. Новіков В.М. Інституціональні механізми реалізації соціального потенціалу децентралізації. *Демографія та соціальна економіка*. 2016. №3(28). С. 70–82.

22. Остапенко О. Г., Барановська Т. М. Територіальні громади як первинний суб'єкт місцевого самоврядування та реалізації муніципальної політики. *Державне управління: удосконалення та розвиток* URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=909> (дата звернення: 04.11.2022)
23. Пітюлич М. М., Машіко К. С., Кудак К. М., Пауш М. М. Потенціал територіальної громади: особливості формування і розвитку. Молодий вчений. 2016. № 4. С. 155-160.
24. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лютого 2015 року № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>.
25. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
26. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (дата звернення: 02.11.2022).
27. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / Борщ Г. А. та ін. Київ, 2017. 107 с.
28. Романюк С. А. Децентралізація: теорія та практика застосування: монографія. Київ, 2018. 216 с.
29. Спасів Н. Я. Критеріальні ознаки територіальної громади: сучасні науково-методологічні контури. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка*. 2018. № 10. С. 110-115.
30. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. Київ: НІСД, 2016. 61 с.
31. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України, 2020. 531 с.
32. Тимечко І. Р. Узагальнення підходів щодо сутності територіальної громади України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2017. Вип. 1(7). С.164–170.